

SLOVENSKA MISIJONARKA PRI INUITIH

Zvone Žigon¹

COBISS 1.01

UVOD

Kot študent, pozneje pa tudi kot novinar in raziskovalec, sem v zadnjih 14 letih med raznimi potovanji obiskal tudi več slovenskih misijonark in misijonarjev. Srečal sem jih na jugu Čila (Curacautin), v argentinski Patagoniji (Selva oscura, Bariloche), na obrobju brazilskega močvirja Pantanal (Cuiaba), na podeželju nedaleč od venezuelske prestolnice Caracas, med Grmičarji (Bušmani) v Bocvani (Kasane), v revnem predelu Kaira ter v Aleksandriji (Egipt). V novinarskih časih sem z njimi, pa tudi z nekaterimi, ki so se iz različnih razlogov mudili v domovini, opravil več intervjujev ali zgolj pisal o njihovem delu in težavah. Na tako rekoč vsakogar od njih me vežejo predvsem prijetni spomini – vedno je šlo za pogumne osebnosti, prepričane v svoje poslanstvo, hkrati pa zelo odprte za drugačnost. V okviru svojega raziskovalnega dela sem se največ posvečal vprašanjem etnične identitete, predvsem njeni »dvojnosti« v primeru slovenskih izseljencev v Južni Ameriki, nekako vzporedno pa me je na poseben način privlačilo tudi vprašanje položaja misijonarja kot izrazito specifičnega, atipičnega zdomca ali izseljenca. Tako je po opravljenih študijah med Slovenci v Južni Ameriki in nato še v Afriki in na Arabskem polotoku logično vzniknilo in se začelo ponujati v obravnavo tudi vprašanje misijonarstva. Tema je zanimiva ne le zaradi vonja po »eksotičnem«, pač pa tudi in predvsem zaradi njene raznolikosti. Vsak od misijonarjev se namreč nahaja v popolnoma drugačnem položaju, ki je odvisen predvsem od družbenih, ekonomskih in kulturnih razmer – kulturne podobe okolja, v katerem deluje. Skoraj sto slovenskih laičkih in kleričnih misijonarjev iz Slovenije (nekateri tudi iz slovenskih družin v izseljenstvu) je trenutno razpršenih po vsem svetu, od Japonske in Papue - Nove Gvineje prek Kirgizije in Albanije do Afrike, Južne Amerike in kanadskega skrajnega severa.

Zanimive izkušnje iz preteklosti in želja po bližnjem stiku s tem vprašanjem so me privedle do odločitve o izvedbi podoktorskega projekta z naslovom Sodobni (slovenski) misijonar kot izseljenec, ki je zdaj zaključen.

¹ Dr. Zvone Žigon je redno zaposlen kot svetovalec vlade na Uradu RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, dopolnilno pa je zaposlen tudi kot znanstveni sodelavec na Inštitutu za slovensko izseljenstvo.

Eno od pomembnih poglavij v raziskavi je v pričujočem prispevku predstavljena študija primera – »case study« slovenske misijonarke sestre Dorice Sever, ki že šesto leto deluje med Inuiti (»Eskimi«) na severu Kanade, v zvezni državi Nunavut.

Misijonarji

Knjiga B. Kolarja (Kolar 1998: 9) opredeljuje kot misijonarje tiste, ki ustrezajo dvema meriloma. Prvo je, da posameznik odide iz domačega okolja s poslanstvom misijonarja, pri čemer ga v tem poslanstvu potrdi domača cerkvena skupnost ali redovna skupnost, ki ji pripada. Simbolno to največkrat predstavlja izročitev misijonskega križa. Odhajajoči s tem sprejme nalogo skupnosti, nastopa v njenem imenu in ostaja povezan z njo, vsaj v določeni meri, od molitve do zbiranja denarja, knjig, zdravil, dopisovanja itd.

Drugi kriterij je, da jih skupnost, kjer delujejo, obravnava kot misijonarje in ima do njih tak odnos.

Zaradi svoje specifične oznanjevalske vloge so bili misijonarji vedno obravnavani predvsem kot nosilci izrazito akulturacijske vloge, kot prenašalci kulturnih modelov iz razvitejših v manj razvite nekrščanske kulture. Manj znana je vloga misijonarja kot izseljenca, torej v tem kontekstu posameznika, ki se ob prihodu v zelo drugačno okolje prav tako kot drugi sreča s kulturnim šokom. Pogoj za uspešno delovanje je posebej v sodobnem času odprtost in sposobnost empatije, akomodacije in delne adaptacije, ne le v smislu življenjskih navad, ampak tudi načinov približevanja svoje vere in kulture večinski kulturi in celo učenja od nje.

Misijonarstvo, ki je sicer zanimiva tema na področju socialne in kulturne antropologije, je v domači strokovni in znanstveni literaturi obravnavano predvsem v zgodovinski in deloma etnološki perspektivi. Zgodovinarji raziskujejo in opisujejo znane slovenske misijonarje iz preteklosti, sodobni misijonarji pa so deležni predvsem pozornosti novinarjev. Prisotno je obravnavanje predvsem socialne in politične vloge posameznih misijonarjev.

Izhodiščne teze raziskave

Raziskava »Sodobni (slovenski) misijonar kot izseljenec« se osredotoča na osebnost misijonarja kot posameznika, socializiranega v svoji kulturi, ki se mora kljub kulturnemu šoku, ki ga doleti tako kot vsakega drugega migranta in ki ga posamezni misijonarji prenašajo na različne načine, obnašati po eni strani neznačilno: namesto da bi se kot posameznik, torej v absolutni kvantitativni manjšini, adaptiral, maksimalno prilagodil in v končni fazi asimiliral (kot bi narekoval naravni proces), mora hkrati ohraniti svojo kulturno identiteto, če hoče pač izpolniti svoje poslanstvo in njen religiozni del posredovati v novem okolju. Pa vendar se mora misijonar sodobnega časa do

neke mere zavestno »podrediti« navedenim standardnim procesom. Približati se mora načinu razmišljanja, mentaliteti večine, ki ji oznanja svoje sporočilo – toleriranje načina oblačenja, učenje jezika, sodelovanje v vsakdanjem življenju domačinov, spoštovanje »poganskih«, animističnih ali celo vraževernih običajev itd. Znotraj (slovenske) rimskokatoliške Cerkve je za tak proces uveljavljen izraz »inkulturacija«.²

Pomembna je tudi socialna vloga – sodobni misijonarji so cenjeni predvsem zaradi svoje karitativne dejavnosti, organizacijskih sposobnosti ipd. (Pedro Opeka – Slovenska vas za smetiščarje na Madagaskarju). Ob tem velja predpostavka, da je v primeru, da ga domačini sprejemajo predvsem ali samo zaradi materialnih, socialnih koristi, to v breme osnovnemu sporočilu, poslanstvu misijonarja.

Zaradi drugačnih – ugodnejših (čeprav ne idealnih) socialnih razmer v okolju delovanja, specifičnosti klime in kulture je primer s. Dorice Sever še posebej zanimiv.

Metodologija in potek dela

Ker sem opazil, da pri obravnavanju tematike občasno podlegam stereotipizaciji na podlagi mojih srečanj z misijonarji v Afriki in Južni Ameriki, sem za terensko delo oz. zaključek projekta iskal kulturo, ki bi mi bila popolnoma neznana in bi zato tudi na lastni koži doživljal moment kulturnega šoka, ki mu je izpostavljen vsak misijonar kot nosilec lastne izvorne kulture; zato mi je zelo prav prišla ponudba misijonark s. Dorice Sever, ki deluje med Inuiti na skrajnem severu Kanade.

Raziskava je po načinu dela izrazito »večdimenzionalna«, saj kombinira »kabinetno« delo oziroma zbiranje in analiziranje knjižnega in drugega gradiva, dopisovanja (samoizpovedana življenjska zgodba) ter odgovorov na oblikovana vprašanja, dopolnilni polstrukturirani intervju, več preliminarnih neformalnih srečanj med misijonarkinim dopustom v Sloveniji (2003) ter končno obisk – bivanje pri misijonarki kot oblika, najbližja priznani metodi »opazovanja z udeležbo«.

Začelo se je s pismom z zelo okvirno zastavljenimi vprašanji oziroma izhodišči, pred katerimi sem najprej karseda podrobno predstavil samega sebe, naredil sem torej prvi korak k medsebojnemu »spoznavanju«. Sogovorniki, med njimi s. Dorica, so imeli

² Izraz »inkulturacija« kot označevanje stikov, prepletenosti med evangelijem in krajevnimi kulturami se je začel uporabljati po drugem vatikanskem cerkvenem zboru, tak pristop pa je začel s svojim zgledom uveljavljati Janez Pavel II., ki je začel s številnimi »misijonskimi« potovanji k različnim kulturam. Na pomisleke o smiselnosti misijonarstva spričo uveljavljanja pomena izvornosti kultur in verskih sistemov Janez Pavel II. odgovarja: »Misijoni torej, razen tega, da izhajajo iz izrečenega Gospodovega naročila, izvirajo tudi iz globoke zahteve božjega življenja v nas. Tisti, ki sestavljajo telo katoliške Cerkve, morajo začititi, da jim je dana posebna prednost in da so prav zato še bolj zavezani pričevanju krščanske vere in krščanskega življenja, pojmovanega kot služba bratom, in dolžni odgovor Bogu. Pri tem naj se spominjajo, da morajo svoj odlični položaj pripisovati ne lastnim zaslugam, ampak posebni Kristusovi milosti; ako tej milosti niso poslušni v mislih, besedah in dejanju, ne le da se ne bodo zveličali, ampak bodo še strože sojeni.« (Kolar: 24)

nato možnost izbire vsebine in načina pisanja (vezano besedilo, neposredni odgovori na vprašanja, odlomki iz dnevnika, poezija ...).

Objava pisma misijonarke zagotavlja največjo možno mero nepristranskosti in objektivnosti v raziskovalčevem delu. Pismo je nastalo približno leto dni pred mojim obiskom na misijonu in se nevezano opira na okvirna vprašanja, zastavljena v mojem pismu – vprašalniku.

K maksimalni objektivnosti raziskave pripomore tudi moj – raziskovalčev dnevnik bivanja na terenu. Ta je pisan na dokaj poljuden način, brez vsebinskih popravkov, skoraj natanko tak, kot je bil v času svojega nastajanja, vsak večer po končanih srečanjih, pogovorih, doživetjih. V njem so spontano navedena moja opažanja, doživljanje okolja; kot raziskovalec pred bralcem razgaljam lastno subjektivnost – bralec tako prek moje subjektivnosti moje delo presoja bolj objektivno.

Tak pristop v okviru kvalitativnega družboslovnega raziskovanja ima še eno bistveno prednost: odnos med raziskovalcem in »raziskovancem« je postavljen na raven, ki presega dominacijo, morda manipulacijo in včasih celo zlorabo. Odnos je izrazito enakovreden.

Metodo »opazovanja z udeležbo«, ki bi zahtevala nekajmesečno ali celo nekajletno bivanje na terenu, sem bil prisiljen prilagoditi tehničnim možnostim oziroma skržiti na vsega dva tedna.³ Gre za resda kratko obdobje, pa vendar dovolj dolgo za vsaj delen vpogled tako v inuitsko kulturo kot v delo in samo pozicijo misijonarke.

Potovanje sem tempiral na čas pred Veliko nočjo, ko je delo misijonarja bistveno bolj intenzivno (priprave na praznovanje) in so tudi domačini lažje dosegljivi. (Domneva se je izkazala za pravilno.) Poleg tega je pomlad obdobje, ko sta dan in noč približno enako dolga. V primeru, da bi se odločil za božični čas, bi bila namreč skoraj ves čas tema, kar bi bistveno otežilo ali celo onemogočilo pravo, celovito podobo o okolju delovanja. Obisk v poletnem času se je izkazal za neprimerne zaradi pomanjkanja časa za pripravo na potovanje, pa tudi zato, ker gre za obdobje, ki ni značilno za ta del sveta – brez snega in ledu so zgolj mesec ali dva v letu, ves ostali čas pa je življenje prilagojeno zimskim razmeram. Podatek oziroma razlog se zdi nemara nesmiseln, morda »za lase privlečen«, vendar je tistemu, ki je že doživel polarni dan ali polarno noč, lahko zelo razumljiv in logičen.

Med bivanjem na misijonu v Repusle Bayu, Nunavut, Kanada (31. 3. – 13. 4. 2004) sem se skušal držati prirejene različice metode dela »opazovanja z udeležbo«: do skrajnosti se približati populaciji, ki jo obravnavam, torej misijonarki in njenemu položaju sredi inuitske kulture, po drugi strani pa tudi ljudem v kraju, v katerem s. Dorica Sever deluje.

Načrtovanje sistematičnih intervjujev z domačini bi se v primeru te razmeroma zaprte in izolirane populacije izjalovilo, kajti zahodna kultura je tu prisotna še precej

³ Obisk pri misijonarki je bil izveden v času mojega rednega letnega dopusta, saj sem sicer polno zaposlen v drugi službi, deloma pa so bila omejena tudi finančna sredstva, kajti potovanje na skrajni sever Kanade je izjemno drago.

manj časa kot npr. v večini misijonov v Afriki, pa tudi dožemanje sveta in stikov z drugimi ljudmi je zelo specifično.

Zaradi namena potovanja sem bival v prostorih misijona, s čimer sem bil sicer nekoliko oddaljen od domačinov, a sem zato imel najbolj neposreden »vpogled« v vsakdanjik slovenske misijonarke. Obdobje je bilo razmeroma kratko, vendar glede na možnosti dovolj dolgo, da mi je omogočilo predvsem pristen stik s s. Dorico Sever in bistveno boljše razumevanje njenega položaja glede na drugačnost inuitske kulture, pa tudi prvi stik s to naši civilizaciji popolnoma neznano etnijo.

Pri svojem delu sem uporabljal digitalni in klasični fotoaparatus, diktafon ter videokamero.⁴ Velikokrat je bilo beleženje pogovorov omejeno na zapisovanje v beležko ali pa sem moral pogovore zgolj povzemati v dnevniku, saj je bilo kakršno koli beleženje glede na situacijo nemogoče, snemanje pa popolnoma nezaželeno.

Potek bivanja na terenu

27. – 29. marec:

Potovanje v Winnipeg prek Frankfurta in Toronta, v Winnipegu oskrba z nekaterimi manjkajočimi potrebščinami (kapa-masko za nizke temperature, prašek za gretje rok oziroma snemalne opreme itd.).

29. – 31. marec:

Potovanje v Churchill, sedež škofije Nunavut, tam pogovor s pristojnim škofom Reynaldom Rouloujem, obisk Eskimskega muzeja.

31. marec – 12. april:

- a) potovanje v Repulse Bay (prek Arviata, Chesterfield Inleta in Rankin Inleta);
- b) 14 priložnostnih ali vodenih pogovorov s predstavniki lokalnih ustanov; domačimi prebivalci in drugimi – največkrat povezano z obiskom na domu oziroma v ustanovi;
- c) 3 polstrukturirani intervjuji (duhovnik – misijonar p. Louis Fournier, s. Dorica Sever, vodja izobraževalnega središča za odrasle Earl Dean);
- č) komuniciranje z lokalnim prebivalstvom:
 - obisk občine,
 - ogled osnovne šole in pogovor z ravnateljico ter nekaterimi učitelji,
 - ogled zdravstvenega doma in pogovor z osebjem,
 - ogled Arctic Collegea, izobraževalne ustanove za odrasle, in pogovor z udeleženci ter vodjo,
 - izlet skupaj s šolskimi otroki, povezan z gradnjo igluj,

⁴ Med bivanjem v Repulse Bayu sem na digitalno kamero posnel cca. 3 ure gradiva. Pomembnejše kadre sem združil v enourno kompilacijo na DVD, dostopno v arhivu Inštituta za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU. Posnetki so zmontirani po časovnem zaporedju, tako kot so bili posneti, zato se dogodki iz misijona prepletajo s srečanji z domačini, podobno kot si sledijo tudi dogodki, zapisani v dnevniku.

- vožnja s pasjo vprego,
 - udeležba na lokalni zabavnoglasbeni prireditvi za domačine,
 - ogled »velikonočnih« iger za domačine na ledu ter zvečer v telovadnici,
 - ogled priprav domačih prebivalcev na festival v »drum dance« – tradicionalen način petja, plesa in pripovedovanja osebnih zgodb, anekdot in drugih dogodkov,
 - ekskurzija pod vodstvom domačinov, povezana z ogledom arheološke točke z ostanki inuitske civilizacije Thule iz 11. stol.,
 - vsakdanje komuniciranje z več domačini vseh starosti;
- d) sodelovanje pri delovanju misijona:
- opazovanje priprav na velikonočno praznovanje, udeležba,
 - opazovanje in udeležba pri vsakdanjem življenju in delu na misijonu (kuha, meditacija, molitev, priprava birmancev, nedeljski verouk, vsak dan srečanje z otroki),
 - opazovanje (tudi snemanje) in udeležba pri velikonočnih mašnih in drugih obredih.

12. april: priprava na odhod, ki pa je bil zaradi snežnega viharja prestavljen za en dan.

13. april: odhod do Winnipega.

14. april: odhod v Slovenijo.

REPULSE BAY IN INUITI

Območje na severu Kanade je izjemno prostrano in hkrati zelo redko poseljeno, predvsem seveda zaradi ostrih klimatskih pogojev. Podnebje označujejo nasprotja med zimsko nočjo, ki traja po nekaj mesecev, temperature pa redno padajo pod – 50 stopinj Celzija, in poletnim dnevom, ki pa kljub soncu nikoli ni pretirano topel, temperature se v najbolj »vročih« mesecih povzpnejo nekako do 15, izjemoma tudi več stopinj Celzija. »Permafrost« – konstantno globinsko zamrznjena zemlja – tudi v poletnih mesecih ne rodi drugega kot nizko travo, ki pa zadošča za prehranjevanje velikih čred karibujev – severnih jelenov. Ti predstavljajo glavni vir prehrane za Inuite, poleg rib, tjulnjev, mrožev ...

Inuiti (Inuit = človek) oziroma njihovi predniki so se na severu današnje Kanade naselili že pred približno 15.000 leti, ko naj bi prišli prek zamrznjenega Beringovega morja iz Mongolije. Prva taka znana kultura sega v obdobje od 3.000 do 500 pred Kristusom, naseljena pa je bila večinoma ob obali in na otokih današnje severne Kanade (»far north«).

Različne etnije danes tvorijo ohlapno in razpršeno skupino »arktičnih« prebivalcev, od Laponske in Laponcev ali Samijev (Finska, Švedska, Norveška, Rusija) prek severnih obrobij Rusije, Aljaske, severozahodne Kanade in Nunavuta do Grenlandije. Jezik je

soroden, tako tudi način življenja, prilagojen ostrim klimatskim razmeram. Prav te so vzrok za tako močno »drugačnost« teh kultur. Zaradi sledenja jelenjim čredam so ta ljudstva skozi tisočletja gojila nomadski način življenja, so pa tudi ribiči. V boju za preživetje so izpopolnili tehnike lova na jelene, tjulnje, mrože, severne medvede, polarne lisice in kite, gradnje hiše iz snega (iglu)⁵, vzpostavili pa so tudi zanimiv, za naše pojme nemara včasih »surov« model življenja v skupnosti. Za razliko od Indijancev se Inuiti nikoli niso združevali v večje plemenske skupnosti, ampak so vedno živeli v majhnih klanih, velikih vsega nekaj družin, in zato bolj gibljivih. Življenje posameznika ni poznalo nikakršnega individualizma v načrtovanju, pa tudi ne v vsakdanjem življenju, kot celo npr. v spolnosti ali opravljanju osebne potrebe v »enoprostornem« igluju; vse se je dogajalo pred očmi vseh in vse (vsakdo) je bilo podrejeno preživetju skupnosti.

Tako so stari in obnemogli, ki niso več zmogli premikanja skupine, preprosto »odšli« v mraz, ostali so v ledeni puščavi, da ne bi ovirali preživetja celote. Če je prišlo obdobje hude lakote, so se včasih »znehili« novorojenk. Predstavljale so namreč zgolj še ena lačna usta, medtem ko so dečki veljali za bodoče lovce in zato skupnosti bolj koristne ... Dekleta so začela rojevati že zelo mlada, otroke pa so, če jih dekle ali mlad par še nista bila sposobna vzdrževati, praviloma posvojili drugi njihovi sorodniki, celo lastna mati. V dolgih zimskih nočeh, ko so med snežnim viharjem tudi po več dni preležali pod živalskimi kožami, goli, drug ob drugem, se je bilo kaj lahko pregrešiti zoper ustaljene norme in celo incest ni bil nič nenavadnega.

Prehrana je temeljila na surovem mesu. Celoten način življenja je bil prilagojen živalski psihologiji, ki so jo morali lovci obvladati zavoljo lastnega preživetja.

Veliko tega se je ohranilo tudi danes, ko Inuiti živijo v lastni zvezni državi v okviru Kanade – Nunavut (»Naša zemlja«), v ogrevanih hišah in ob socialni podpori. Še danes jedo predvsem surovo meso – deloma zaradi prenizke socialne podpore, deloma pa iz navade; še danes so dokaj nezaupljivi in zaprti v svoj krog, še vedno so nadpovprečno iznajdljivi pri reševanju raznih tehničnih težav (popravilo motornih sani ...), ohranila se je navada, da ženske zelo mlade rojevajo, otroci pa so nekako »last vseh« – družina nima tako pomembne družbene vloge, kot jo ima celotna skupnost. Žal se je ohranila tudi visoka stopnja spolnega nasilja.

Celotna zvezna država Nunavut je velika okoli 2 mio. km² in šteje vsega okoli 28.000 prebivalcev. Največji kraj je prestolnica Iqaluit s približno 5500 prebivalci, večina krajev pa ima med 200 in 650 prebivalcev. Razdalje med enim in drugim naseljem so tudi po nekaj sto kilometrov in med njimi ni cest. Promet se tako odvija z letali, zelo poredko tudi z motornimi sanmi.

Vloga naravnega okolja je tu torej še danes izjemnega pomena, saj je konstantna nizka temperatura glavni vzrok za specifični način življenja, za zelo redko naseljenost, pozni prihod evropske civilizacije, izoliranost od drugih kultur in za odnos do življenja in smrti, pa tudi pojmovanja nadnaravnega.

⁵ Odtod izhajajo izrazi, kot so kajak (kayak – ozek in dolg pokrit čoln, narejen iz živalskih kož), anorak (vetrovka), že omenjeni iglu in morda še kakšen izraz.

Repulse Bay, v katerem je delovala⁶ misijonarka s. Dorica Sever, šteje 697 prebivalcev (april 2004), od naslednjega naselja, ki je še manjše, je oddaljen približno 400 km, od prvega večjega kraja (Churchill, pribl. 2000 prebivalcev) pa približno 1200 km. Ima zdravstveni dom s tremi bolničarkami in občasno gostujočimi zdravniki specialisti, policijsko postajo (2 policista), razmeroma veliko šolo, ki jo obiskuje 240 otrok v 12 stopnjah, telovadnico, manjšo dvorano za hokej, dve trgovini, miniaturno pošto in hotel, Arctic College – šola za odrasle in nekakšen družabni center vasi, anglikansko cerkev z domačim pastorjem, Glad tiding (binkoštna cerkev) ter katoliški misijon z 81-letnim misijonarjem in (v času mojega bivanja) dvema redovnicama (Frančiškanke misijonarke Marijine).

»Imukšuk«, v ozadju naselje Repulse Bay.

Transport živil in drugih potrebščin je omejen, saj je letalski prevoz zelo drag, ladja pa pripelje nafto in različne vrste nepokvarljivega materiala enkrat na leto, v edinem mesecu, ko na morju ni ledu.

⁶ ... je delovala, kajti s. Dorica Sever se je v začetku poletja 2004 preselila na podoben misijon v kraju Gjoa Haven, približno 500 km severozahodno od Repulse Baya. V tem kraju deluje sama, pokriva pa še sosednji Taloyoak. Oba kraja pozna že od prej, saj ju je v zadnjih letih redno obiskovala v okviru svojega rednega pastoralnega dela.

Misijonarstvo se je v teh krajih – v Hudsonovem zalivu – začelo šele na prelomu iz 19. v 20. stoletje, prvi katoliški misijon pa je bil odprt šele leta 1912 – ves čas je oznanjanje katoliške vere v teh krajih v rokah redu oblatov Marije Brezmadežne. Danes živi na področju škofije Nunavut okoli 60% anglikancev (njihovi misijonarji so prišli v te kraje okrog leta 1860), 30% je katoličanov in 10% je pripadnikov drugih veroizpovedi. (Sever 2003: 5).

Začetke sta zaznamovala predvsem sodelovanje z velikim trgovskim podjetjem Hudson Bay Company (HBC – kratica šaljivo pomeni tudi: »Here Before Christ«) ter »boj za duše« med protestantskimi in katoliškimi misijonarji, v ozadju katerega je bil tudi boj med francoskim in angleškim »polom« Kanade.

Po prvih stikih z evropskimi kitolovci in trgovci je največjo spremembo v kulturo Inuitov prinesla povojna uvedba posebnega strateškega območja radarskega opazovanja dogajanja na severu, od koder so ZDA in Kanada pričakovale morebitni napad Sovjetske zveze. Takrat je uradna Kanada prvič sploh zares zaznala obstoj Inuitov, ki so se morali seliti v strnjena naselja. V zgodnjih šestdesetih letih so Kanadčani začeli v naseljih graditi šole, zdravstvene postaje in trgovine. Slednje so običajno že obstajale, ker je že prej cvetela trgovina s kožami, ki je bila za Inuite vir zaslužka. V tistem obdobju so popolnoma spremenili način življenja, iz ene kulture so se »preselili« v drugo. Takrat so tudi dobili angleška imena, jih registrirali in poskrbeli zanje. »Do takrat pa so bili misijonarji edini, ki so znali dati injekcijo penicilina ali izruti zob.« (Rustja B. 2003: 9)⁷

Revolucionarno spremembo pomeni uvedba letalskih linij, ki so pretrgale tisočletno kulturno in fizično osamo arktičnih krajev.

Večina Inuitov tudi danes odhaja vsak dan na lov (moški), še vedno izdelujejo oblačila iz kož, rezbarijo, zaposleni so v glavnem v državnih, največkrat storitvenih dejavnostih (komunala, elektrika, letališče ...), približno polovica pa je nezaposlenih.

Inuiti so se z razvojem sodobnih komunikacijskih sredstev začeli zavedati lastnih skupnih značilnosti in se začeli povezovati na ravni etnije. Leta 1999 je Kanada privolila v politično in družbeno razdelitev Severozahodnih teritorijev v dve zvezni enoti (Northern territories in Nunavut). Danes so Inuiti deležni zelo izdatne državne podpore – imajo brezplačno zdravstveno oskrbo,⁸ sodobne šole, možnost dostopa do interneta, lastno radijsko oddajo, časopis itd.

Inuiti nove dobe so z eno nogo v stari, z drugo pa v novi kulturi. Pred hišami vidimo najnovejše motorne sani, zraven pa surovo meso in še svežo kožo tjunlja, ki se suši na soncu. Mladi vsak dan odhajajo v »Arctic college« in uporabljajo internet, po drugi strani pa skoraj ne znajo brati ali pisati, niso še videli vlaka, drevesa, trinadstropne

⁷ Do leta 1958 sploh niso bili registrirani, niso imeli imen, ampak samo številko. Takrat so Kanadčani ob 57. vzporedniku postavili radarska opazovališča. Številni Inuiti so se takrat prvič srečali z belci. (V: Rustja B. 2003: 9)

⁸ Vključno z npr. posebnim letalskim prevozom v porodnišnico, bolnišnico ali zobno kliniko v okoli 2600 km oddaljeni Winnipegu.

hiše ... Velika težava je z otroki, ki tako kot njihovi starši nimajo občutka za »naš« bioritem. Spat gredo, ko so utrujeni, in ne, ko je tema, saj je pozimi tema pač skoraj 24 ur na dan, poleti pa je prav tako dolgo tudi svetlo ... Zato jih v sodobnem času na čas počitka opozori sirena.

Domačini so do tujcev sicer dokaj spoštljivi in tudi razmeroma odprti, vendar v osnovi nezaupljivi in dokaj apatični, brezbržni, zato je vzpostavljanje globljih stikov oteženo, predvsem povezano z dolgotrajnim bivanjem in življenjem med in z njimi ter poznavanjem jezika.

V celotni škofiji (veliki 2 milijona kvadratnih kilometrov) deluje 6 duhovnikov in dve redovnici. V naseljih, kjer ni duhovnika, vodijo krščanske skupnosti laiki. To sta zakonca, mož in žena, ki imata priznan status stalnega diakonata. Teh je 22. Njihovo delo obsega predvsem pripravo na krst in njegovo podelitev, poučevanje verouka, pripravo na zakon, obisk bolnikov, predvsem pa animacijo nedeljskega molitvenega bogoslužja. V devetdesetletni prisotnosti katoliških misijonarjev ni niti enega duhovnega poklica iz vrst Inuitov. (Sever 2003: 5)

V verskem smislu so na »nizki« ravni, saj iz preteklosti ne poznajo razvitejših oblik verovanj oziroma organizirane religije. Tudi danes igra močno vlogo verovanje v nadnaravni stik s pokojnimi predniki, sanje, ter v nedoločljive dobre in zle duhovne sile – duhove, vse v izraziti povezavi z »delovanjem« narave. So zelo dojemljivi za nadnaravno in zato dovzetni tudi za krščanstvo, čeprav ga ne doživljajo izrazito globoko ali kompleksno, kajti nimajo razvitega občutka za abstraktno in so tudi v verovanju zelo preprosti.⁹ Odnosi z misijonarji v sodobnem času niso »obremenjeni« s socialno komponento, saj za svoje socialno stanje lahko že poskrbijo sami ali pa to stori država. To je pomemben podatek z vidika pričujoče raziskave, saj misijonarstvo tu izjemoma ni »obremenjeno« s socialno dejavnostjo – verniki ne prihajajo zaradi zdravstvenih ali materialnih koristi, pač pa zaradi svobodne odločitve.¹⁰

⁹ O tem piše tudi s. Dorica Sever v svojem pismu, zanimiva pa je tudi ugotovitev patra Fournierja, ki z Inuiti živi že 51 let: »Pater Fournier meni, da verovanje Inuitov ni intelektualno, ampak ga opredeljuje kot intuitivno, tako kot je izrazito intuitivna njihova celotna bit.« Z. Ž.: odlomek iz dnevnika bivanja v Repulse Bayu.

¹⁰ »...Patra sem vprašal, v kolikšni meri so ga domačini cenili zaradi verskega sporočila in v kolikšni meri zaradi morebitnih materialnih koristi. Povedal je, da bilo sprva res precej materialne pomoči, pri čemer je prednjačila družba Hudson Bay Company - šala, da HBC pomeni tudi 'Here Before Christ', pravzaprav ni čisto iz trte izvita. Dokler je bil tudi sam vključen v razdeljevanje takšne pomoči, so ga domačini gledali zelo z rezervno. Zares so ga sprejeli šele takrat, ko se je lahko osredotočil na zgolj versko dejavnost oziroma oznanjevanje krščanske vere. On je tu zaradi evangelizacije, vere, za materialno pomoč pa so pač poklicani drugi. Ko torej kdo želi pogovor o duhovnih stvareh, lahko pride k njemu, neobremenjen z drugimi interesi.« Z. Ž.: odlomek iz dnevnika bivanja v Repulse Bayu.

SESTRA SEVER IN INUITI

Pretežno analitični del prispevka začenjam z obnovo osnovnih začetnih predpostavk raziskave:

- da se (sodobni slovenski) misijonarke in misijonarji ob prihodu v novo okolje in tudi pozneje srečujejo s podobnimi procesi kot migranti – kulturni šok, »prema-gujejo« pa jih eni bolje drugi slabše;
- da so razpeti med adaptacijo oziroma empatijo in vztrajanje pri lastnih kulturnih vzorcih;
- da so pri svojem delu vršilci zelo različnih, večinoma socialnih vlog, med katerimi nekatere s samim oznanjanjem Evangelija nimajo nič skupnega in so osnovnemu poslanstvu lahko tudi v breme.

Ob analiziranju odgovorov misijonarke in lastnega opažanja so me nekateri izsledki presenetili, predvsem pa je tematika kompleksnejša, kot je bilo sprva pričakovati. Splošnim ugotovitvam, ki bodo opisane v širšem besedilu o celotni raziskavi, je v razpravi o poziciji s. Dorice Sever potrebno dodati določene specifične ugotovitve. Nekateri se nanašajo zgolj na inuitsko kulturo in niso v neposredni (pač pa v posredni in prav tako pomembni) povezavi z našo misijonarko. Večina raziskovalnih spoznanj, ki jih zaradi večje preglednosti navajam dokaj taksativno, je sicer povezana s konkretno študijo primera, kar pa ne pomeni, da so to vse ugotovitve v zvezi z zastavljenimi raziskovalnimi cilji celotnega projekta. Širša analiza vprašanja sodobnega (slovenskega) misijonarstva bo predstavljena v eni od prihodnjih številčk *Dveh domovin*, morda tudi v kateri drugi strokovni publikaciji, če bo le mogoče pa tudi v obliki samostojne monografije, kar bo omogočilo tudi objavo selekcije najznačilnejših intervjujev in pisem misijonarjev ter s tem vpogled v njihovo neposredno pričevanje. Ta efekt bo v pričujočem prispevku dosežen z objavo pisma s. Dorice Sever in intervjuja z dopolnilnimi vprašanji.

Opažanja v zvezi z inuitsko kulturo:¹¹

1. Razlogi so gotovo različni, nemara v veliki meri povsem racionalni in morda koristoljubni, pa vendar ostaja dejstvo, da je Kanada v primeru Inuitov ena najbolj socialnih držav na svetu. Prav tako je neizpodbitno dejstvo, da so redki belci, ki živijo v Nunavutu in delujejo predvsem v šolah in v zdravstvenih ustanovah, v popolnosti predani tem ljudem.

2. Po razmeroma kratkem bivanju med Inuiti se ne morem odločiti, ali naj jih razumem kot preproste, srečne, sproščene ljudi brez velikih skrbi in hitenja, ali kot etnično skupino brez prihodnosti, ki izgublja lastne kulturne korenine, meša vrednote

¹¹ V nekoliko prilagojeni obliki bodo objavljena tudi v jesenski izdaji šestmesečnika *Eskimo*, ki ga v inuktitutu in angleščini izdaja škofija Churchill.

starodavne inuitske kulture in modernega »kanadskega« načina življenja. Ta specifična kultura stoji z vsako nogo na eni od dveh ledenih plošč, ki se oddaljujeta druga od druge, in situacija postaja vedno bolj kritična.

Kulturno-civilizacijsko preobrazbo, ki jo Evropa živi vsaj zadnji dve tisočletji, Inuiti absorbirajo slabih sto let. Tak akulturacijski proces je tvegan, a neizogiben.

3. Postavlja se vprašanje, ali bodo Inuiti sposobni iz obeh kultur potegniti najboljše. Za njihovo kulturno preživetje se sicer še vedno kažejo možnosti, predvsem z razvijanjem »zdravega« načina turizma, ki bi mlajše generacije pripravil do tega, da bi bile bolj ponosne na lastno kulturno izročilo. Pozitivno je dejstvo, da arktična ljudstva v zadnjem obdobju vzpostavljajo stike na različnih področjih, kot na primer Arktične igre, ekološka gibanja itd. Takšni procesi pomagajo graditi samospoštovanje, ki je najbolj pomembno za ohranitev določene kulture.

Verniki po maši pred cerkvijo.

4. Za sodobni Nunavut lahko ugotovim, da je prisotnost krščanskega delovanja in verovanja, vključno z misijonarji, pozitivna, sploh če je dejansko sposobna adaptacije – inkulturacije v (inuitsko) kulturo. Tudi v primeru najbolj črnega scenarija, po katerem bi inuitski jezik začel izginjati, bo moralo preteči veliko časa, preden bodo Inuiti pozabili peti in moliti v svojem jeziku – to pa je predvsem zasluga misijonarjev.

5. V primerjavi z drugimi podobnimi situacijami je za odnos domačinov v Nunavutu do »novih« religij značilno, da je ta precej bolj jasen. Odločitev za obisk cerkve temelji zgolj na občutku, da to potrebujejo, ne pa zato, ker bi tam utegnili dobiti kos kruha. Socialna dejavnost katoliške in protestantske Cerkve je seveda nekaj zelo pozitivnega in tudi preko nje lahko navdušuje za svoje versko sporočilo. Vendar pa v primeru, da je le-ta glavni vzrok za versko lojalnost, nikoli ne vemo, ali se ne bo pojavila druga, morda »bogatejša« verska ustanova, ki bo pritegnila te iste vernike k sebi. V socialno revnih okoljih lahko taka situacija povzroči veliko duhovno »zmedo«. V primeru Inuitov, ki so socialno razmeroma dobro preskrbljeni (kljub občasnemu pomanjkanju), je zanimivo opažanje, da ne delajo razlik med katolicizmom in protestantstvom, vsi obiskujejo obrede v obeh cerkvah, veliko je mešanih zakonov.¹²

Inuitska kultura ne pozna drugih »konkretnih« verstev, duhovnost je povezana predvsem z verovanjem v duhove prednikov, nimajo pa »lastne« predstave ali izgrajene paradigme boga. V tem smislu so za razliko od prevladujoče muslimanskih, hindujskih ... ali celo animističnih okolij prava »tabula rasa«.

Misijonarstvo s. Dorice Sever

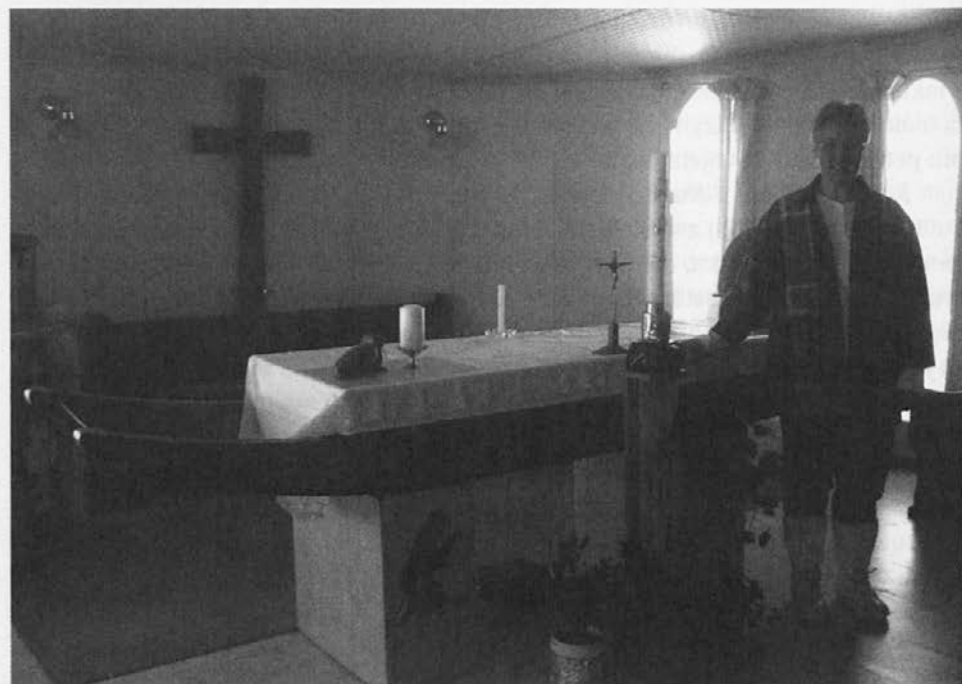
1. Kulturni šok kot logičen pojav ob srečanju posameznika z zelo drugačno kulturo je v primeru s. Dorice Sever razumljen v drugačni obliki. Misijonarka je namreč že delovala v Francoski Gvajani, državi s tropskim podnebjem. Tam je doživljala prvi kulturni šok in z leti je – vključno z vrnitvijo v Slovenijo – ta proces postal nekaj običajnega, spremljajočega. To pa seveda ne pomeni, da misijonarka razlik ne zaznava, nasprotno.

2. Kljub popolni drugačnosti kultur, v katerih živi – ali pa prav zaradi tega – uspeva misijonarka s. Dorica Sever ohranjati »nedotaknjeno« slovensko identiteto. Ravno v misijonu pride do izraza etnična identiteta misijonarja, takrat se je šele zave. Res pa je, da je pretirano oklepañje lastne »kulturne obleke« lahko škodljivo za misijonsko delo.¹³ Tudi zato s. Dorica namenoma ne uporablja interneta, čeprav bi to lahko počela. Ostati hoče »skoncetrirana« na svoje delo in ljudi.

3. V tem smislu je misijonarka svojevrstna ambasadorka slovenstva, še bolj pa »graditeljica mostov« med različnima kulturama, predvsem v smeri poznavanja inuitske

¹² Za božič imamo skupaj mašo, h kateri pride praktično vsa vas. Podobno je za novo leto in za veliko noč. Tudi pogrebe imajo anglikanci v naši cerkvi, saj so njihove običajno premajhne. (V: Rustja B. 2003: 11)

¹³ Glej pismo, zaključek.

S. Dorica pred oltarjem v obliki sani.

kulture med Slovenci. Glede na to, da je Slovenija kljub kulturni izpostavljenosti na križišču kultur (slovanske, germanske, romanske ter madžarske, poleg tega pa še stika med kulturnim »zahodom« in »vzhodom«) še vedno pretežno zelo tradicionalistična, zaprta družba, je taka vloga misijonarjev lahko seveda pozitivna.

4. V nasprotju s stereotipom o misijonarju kot agentu akulturacije v smislu sodelovanja z (neo)kolonialnimi silami, lahko v obravnavanem primeru ugotovim, da je delovanje predvsem izrazito »antiglobalistično«. S. Sever si prizadeva, da bi znali Inuiti, ob prodirajočih vplivih globalizacije oz. »amerikanizacije«, ohraniti lastne vrednote in kulturno izročilo, spodbuja jih k ohranjanju lastnega jezika.¹⁴

Tak odnos se kaže v pokoncilski »strategiji« inkulturacije evangelija – versko sporočilo je potrebno oznanjati prek kulture domačinov; gre za »prevajanje« vrednot evangelija v vrednote domače kulture.¹⁵ Večina Doričinega dela je posvečenega

¹⁴ Spoznavam, kako pomemben je za delovanje med njimi navdih, vzet iz bogastva njihove modrosti in gledanja na svet.

¹⁵ V antropološkem jeziku bi tak način dela napol v šali lahko poimenovali s parafrazo raziskovalne metode: »oznanjanje z udeležbo«. S. Dorica Sever duhovito ponazarja težave, s katerimi se lahko srečuje misijonar, ko hoče pojasniti odlomke iz Svetega pisma. Kako na primer pojasniti, kaj je palma, če pa v živo niti običajnega drevesa ali grma niso nikoli videli? Glede molitve Oče naš pa pravi: »Mi bi lahko molili: daj nam danes našega vsakdanjega tjujnja.« (Namesto »kruh« - op. Z. Ž.) (V: Rustja B. 2003: 12)

otrokom, ki jo obožujejo. To je pomembno opažanje, saj so otroci najbolj zanesljivi in nepristranski opazovalci, hkrati pa prenašalci občutij na svoje starše. Zelo je tiha, mirna in hkrati zadovoljna, srečna, kar privlači otroke. Zna moliti in peti, deloma pa tudi že prosto govoriti v inuktitutu, kar je še dodatna prednost.

5. Misijonarji ugotavljajo, da so se v letih življenja navzeli nekaterih značilnosti kulture, v kateri delujejo ali so delovali. Zato ni več presenetljivo opažanje, da je hujši od kulturnega šoka ob prihodu v novo okolje »šok« ob vrnitvi v domovino. Njihove navade, lestvica vrednot itd. so bistveno drugačne od tistih, ki veljajo v slovenskem okolju, tako v širšem smislu kot celo med samimi kleriki.

Akulturacijski procesi torej vendarle tečejo v obeh smereh, tudi v smislu vplivanja na misijonarja, in sicer na zavedni in nezavedni ravni.

Tako kot večina misijonarjev tudi s. Dorica ugotavlja, da se od ljudstva, sredi katerega deluje, tudi veliko (na)učí. S tem misli na odprtost, dojemljivost za drugačno, novo, tolerantnost do drugače mislečih ali verujočih, preprostost v religioznem dojemanju, ciklično in relativno dojemanje časa in življenja (v nasprotju z evropskim linearnim, nagnjenim k hitenju).

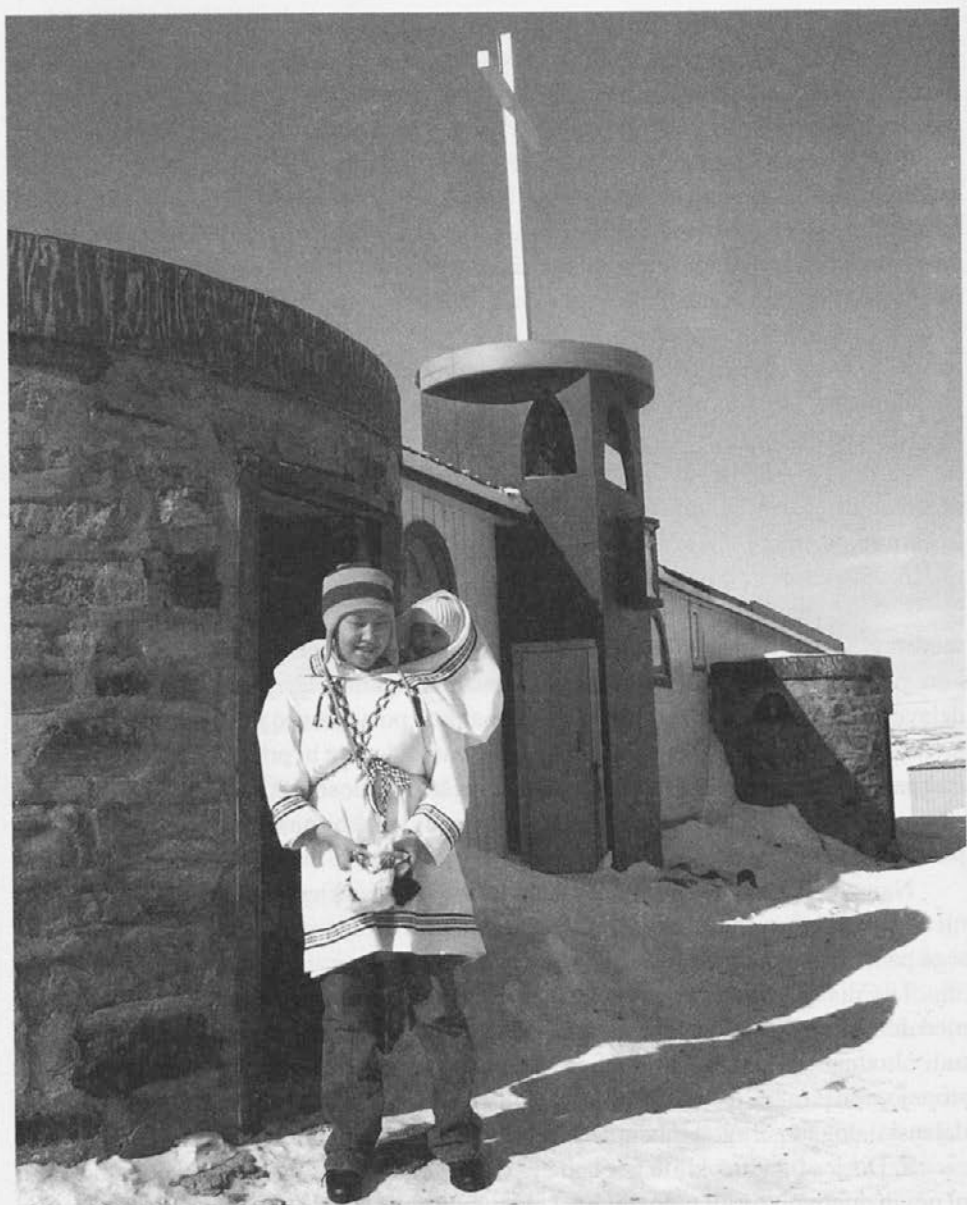
6. Socialna komponenta misijonarstva je, kot že ugotovljeno, dejansko zelo pomembna, vendar je potrebno nanjo gledati bolj kompleksno, kot sem si sprva sam predstavljal. Sodobni misijonarji so ne glede na to, ali so kleriki ali laiki, glede na svoja »druga« znanja in sposobnosti po sili razmer tudi »managerji« vseh oblik, socialni delavci itd. Pokoncilaska katoliška Cerkev namreč posveča več pozornosti socialni dejavnosti v misijonih, ki pa naj bi ne bila tista, zaradi katere bi pridobivali nove vernike. Pač pa izhaja iz predpostavke, da so domačini šele ob doseženi stopnji človeškega dostojanstva in samospoštovanja sposobni dojemati versko sporočilo. »Lačni ne morejo poslušati evangelija ...« – s. Dorica Sever – priloga).

Nunavut je morda eno redkih misijonskih »okolij«, kjer misijonarstvo ni obremenjeno s socialno komponento. Država namreč razmeroma veliko stori za Inuite, poleg tega pa se lahko dodatno preživljajo tudi z lovom.

7. Cilj oziroma strategija večine kleričnih misijonarjev je ustvariti takšne sodelavce med domačini, da so sposobni sami nadaljevati tako z organizacijo socialnega dela kot tudi ohranjanja verskega sporočila. Misijonar naj bi se, potem ko je dosegel takšno stopnjo, umaknil in lokalno Cerkev prepustil domačinom. V nekaterih primerih se to dejansko dogaja, drugod misijonarji ostajajo na istem mestu desetletja.

S. Dorica ima tu – kljub temu, da je v Nunavutu že šesto leto – še veliko dela, saj ni novih duhovnikov ali redovnikov. Iz vrst Inuitov ni bilo še niti enega klerika, zato je toliko večji poudarek na pridobivanju katehistov – laikov, ki s posebnim pooblastilom lahko opravljajo precejšen del religioznih »opravil«. To je tudi ena trenutno glavnih nalog slovenske misijonarke.

8. »Družbeni status« misijonarjev v okolju, v katerem delujejo, je v veliki meri odvisen od verskopolične strukture te družbe. Običajno so zelo priljubljeni in upoštevani med samimi ljudmi, med katerimi živijo. Njihov status v širšem smislu pa je odvisen od njihovega odnosa do oblasti. V obravnavanem primeru je status misijonarke podoben

Bernice, mlada inuitska pripravnica za katehestinjo, pred cerkvijo z otrokom v značilnem amautiju.

statusu drugih belcev v naselju, predvsem učiteljev in zdravstvenih delavk; zanimivo je, da so učitelji večinoma zelo mladi in so v Repulse Bayu šele zelo kratko obdobje, zato je tudi njihov »status« med Inuiti nekoliko nižji. S. Sever se z ostalimi belci družijo zelo poredko, saj bi sicer lahko hitro izgubila pridobljeno zaupanje domačinov, nehali bi jo imeti za »svojo« in s tem bi razvodenela tudi praksa »inkulturacije evangelija«.

9. Akulturacijski vzorec je v primeru kleričnega misijonarja oz. misijonarke gotovo drugačen kot pri laikih. Misijonarji so po eni strani zavezani navodilom matične Cerkve, celibatu itd., po drugi strani pa so v svojem delovanju razmeroma samostojni, prepuščeni dobršni meri improvizacije, ki zahteva tudi veliko podjetnost, odločnost in pogum, pa tudi previdnost, modrost in primerno elastičnost v načelih in ravnanju. Običajno so na enem kraju oz. v isti pokrajini po več let ali celo desetletij – tako je tudi s. Dorica v Nunavutu že šesto leto in namerava še ostati, saj to zahteva specifična tega prebivalstva, kjer misijonarjeva »inkulturacija« poteka bistveno počasneje. To ji(m) omogoča globlje spoznavanje domače kulture in navezovanje pristnejših stikov z domačini, hkrati pa ima okolje »čas« vplivati na njihovo kulturno samopodobo.

S. Sever vidi v bivanju v teh krajih predvsem odlično priložnost za izostritev lastne osebne identitete in meditacijo. Res pa je, da bi na koga drugega z drugačnim osebnostnim značajem takšno okolje s svojo izoliranostjo in »praznostjo« lahko vplivalo popolnoma drugače.

SKLEP

V skladu z izhodiščnimi tezami raziskave lahko za s. Dorico Sever ugotavljam, da trditve držijo, čeprav v tem primeru velja dodatna vzporedna ugotovitev, da gre za osebo z izrazito stabilnim karakterjem ter izoblikovanimi življenjskimi cilji in vrednotami. Ne kulturni šok ne izpostavljenost zavestni in podzavestni inkulturaciji v novem okolju zato bistveno ne vplivata na osebno in še manj etnično identiteto misijonarke – predvsem ne povzročata zmedenosti, konfliktnosti, pač pa jo osebno bogatita. Kot bo mogoče ugotoviti iz širše splošne študije, lahko sorodne značilnosti ugotavljamo tudi pri večini drugih slovenskih kleričnih misijonarjev.

Podobne ugotovitve lahko veljajo tudi glede načina oznanjanja krščanstva. Za sposobnost prilagajanja kulturam, v katerih delujejo, se slovenski misijonarji lahko »zahvalijo« predvsem preteklosti slovenskega naroda, vajenega inferiornosti v sosedstvu z večjimi in politično močnejšimi geopolitičnimi sistemi. Tudi v primeru s. Sever izrazito izstopa njena nadarjenost za jezike, tudi inuktitut – izjemno težak jezik domačinov. Že delno obvladanje le-tega ji odpira vedno nove razsežnosti globlin inuitskega načina razmišljanja in s tem uspešnost empatije ter posredovanja verskega sporočila.

Misijonarstvo s. Sever se od pozicije ostalih misijonarjev razlikuje predvsem po socialnih razsežnostih – »njeni« domačini živijo v eni najbogatejših in hkrati tudi socialno najbolj razvitih držav na svetu, zato se tej misijonarki (kljub občasnim zagatam zaradi pošle socialne pomoči) ni potrebno ukvarjati s tovrstnimi dejavnostmi, ampak predvsem s pastoralo. Kljub temu pa misijonarka sama ugotavlja, da domačini »tujce« ocenjujejo predvsem po tem, kako živijo oziroma kakšni so kot ljudje, ne pa toliko po tem, katero institucijo predstavljajo in kaj počnejo v njihovem kraju.

Misijonarstvo torej tudi v tem primeru temelji predvsem na osebnem zgledu.

VIRI IN LITERATURA

- Above and Beyond. Canada's Arctic Journal.* Tom Koelbel, Kanada.
- Brandson, E. Lorraine (1994). *Carved from the Land.* The Eskimo Museum Collection. Churchill: Diocese of Churchill Hudson Bay.
- Barfield, Thomas (1997). *The Dictionary of Anthropology.* Oxford.
- Buliard, Roger P. (1951). *Inuk.*, Maillardville, B. C., Les Peres Oblat.
- Čanji, Vanesa (2001). Dom srca z več sto otroki; članek o Hermini Nemšak, misijonarki na Slonokoščeni obali. V: *Aerodrom Ljubljana*, št. 15 (1/2001), str. 29–30.
- Čanji, Vanesa (2001). Za spremembe so potrebne generacije; članek o Klemnu Štolcarju, misijonarju na Madagaskarju. V: *Aerodrom Ljubljana*, št. 15 (1/2001), str. 30.
- Catholic Missions in Canada.* Winter 2003. Toronto: Catholic Missions in Canada.
- Choque, Charles (1985). Kajualuk - Pierre Henry, Missionary Oblate of Mary Immaculate, Apostle of the Inuit. Les Peres Oblat, Churchill: The Churchill Diocese.
- Dey, Ian (1993). *Qualitative data analysis.* London.
- Eskimo.* 1999–2003. (šestmesečnik) Churchill: Diocese of Churchill-Hudson Bay.
- Fritz, Miguel (1994). »Nos han salvado«. Quito: *Ediciones Abya-Yala.*
- Germain, Georges-Herbert (1995). Inuit – les Peuples du Froid. Libre Expression, Montreal.
- Južnič, Stane (1987). Antropologija. Ljubljana
- Južnič, Stane (1993). Identiteta. Ljubljana.
- Kolar, Bogdan (1998). *Na misijonskih brazdah Cerkve.* 311 strani Mohorjeva družba Celje, Celje.
- Misijonar Pedro Opeka. Apostol smetiščarjev na Madagaskarju. Brez letnice. Video-kaseta. Celovec: Misijonska pisarna.
- Misijonska obzorja – mesečnik Misijonskega središča.* Ljubljana.
- Rasmussen, Knud. *Intellectual Culture of the Iglulik Eskimos – Report of the Fifth Thule Expedition 1921–24.* New York: AMS Press.
- Russel, Bernard (1991). *Research methods in cultural anthropology.* London.
- Rustja, Andreja (2002). Neskončnost, ki ge naredi skromnega. V: *Družina*, št. 10., 10. 3.
- Rustja, Božo (2003). Misijonarka med Eskimi s. Dorica Sever. V: *Ognjišče*, avgust 2003, str. 8–12.
- Sever, Dorica (2003). Dežela polnočnega sonca. V: *Misijonska obzorja*, december 2003, str. 4–5.
- The Inuit.* 1990. Ottawa: Minister of Indian Affairs and Northern Development.
- Tungilik, Victor, Uyarasuk, Rachel (1999). *The Transition to Christianity – Inuit Perspectives on the 20th Century.* Iqaluit: Arctic College.

PRILOGA

Pismo s. Dorice Sever – vezani odgovori na pismo z izhodiščnimi vprašanji¹⁶

S. Dorica Sever

Frančiškanka misijonarka Marijina

Repulse Bay, Coral Harbour, Taloyoak Nunavut, Kanada

20. 2. 2003

Rojena sem 19. maja 1952 v Murski Soboti. Spomnim se, da se je lepota misijonskega poklica dotaknila mojega srca, ko sem bila še otrok. Bili smo na dopustu v Poreču. Pred neko cerkvijo je govorila redovnica o ljudeh, ki Jezusa ne poznajo. Njeno izžarevanje me je prevzelo.

Mnogo let pozneje sem brala o Frančiškankah misijonarkah Marijinih v frančiškanskem glasilu Srečanja. Pisala sem sestri Magdaleni Gosar, ki je bila takrat učiteljica novink v Avstriji. Sprejele so me. Odločitev je bila zame zelo lahka. Mislim, da me je nagovarjalo izkustvo Boga, saj sem rada hodila v cerkev in tudi molili smo doma.

Smisel misijonarstva je bil takrat zame predvsem v dejstvu, da je toliko ljudi na svetu, ki potrebujejo pomoč v vseh dimenzijah življenja.

Pozneje med časom študija teologije, predvsem srečanja z ljudmi Latinske Amerike, teologi kot je bil Gustavo Boutierrez, je moj misijonski pogled doživljal korektiv, to se v bistvu dogaja tudi danes. Mislim, da je izredno pomembno, da misijonar v vsaki situaciji in novi kulturi, ki jo srečuje, znova analizira svoj pristop, dogajanje krajevne Cerkve, religiozni način izražanja gotovega ljudstva in to v okviru teologije kontinenta, v katerem deluje. Biti misijonar v Aziji ali Latinski Ameriki ali na severu Kanade pomeni vsakokrat edinstveno prisotnost. Ta mora vsekakor upoštevati socialni kontekst, politično dogajanje in teološke smernice škofijskih konferenc.

Moja prva selitev je potekala zelo navdušujoče, ko si mlad imaš eno samo željo, ves elan usmeriti v dobro. Odhod v Avstrijo, začetek redovnega življenja. Uvajanje v teologijo, religijsko pedagogiko, predvsem pa k resnični misijonski duhovnosti, ki naj bi bila temelj vsega delovanja. Ta čas je bil zelo zahteven, saj je bilo treba »sleči starega človeka«, veliko plemenitih ljudi mi je pri tem pomagalo. Mojo teološko usmerjenost je poglobilo srečanje s Karlom Rahnerjem in Hansom Kuengom, pozneje s profesorjem Zulehnerjem. Preprostost vsakdanjega življenja, izkustvo živega župnijskega občestva sem doživljala po ponovnem prihodu nazaj v Slovenijo v Cerkljah na Gorenjskem. Sestre smo živele takrat v zelo preprostih razmerah, poučevale smo verouk in bile zelo povezane z otroci in njihovimi družinami, ker sem bila edina mlajša sestra, je bilo treba prijeti za vsako delo. Misijonar mora znati tudi to, biti iznajdljiv in pogumen, tudi če včasih ne ve, kako za kaj prijeti.

¹⁶ Pismo je bilo napisano in odposlano več kot leto dni pred mojim obiskom, ko se osebno še nisva srečala oziroma poznala. Op. Z. Ž.

Nadaljnja selitev je bila v Francosko Gvajano v Južni Ameriki. Tam sem preživela skoraj 10 let. Kot voditeljica škofjskega pastoralnega centra sem imela možnost oblikovanja, načrtovanja in izvedbe škofjskega pastoralnega načrta, v katerem je imela posebno mesto »pre-evangelizacija« (priprava na evangelizacijo) treh indijanskih plemen (Wayana, Galibi, Palicour) in treh afriških plemen (Boni, Djuka, Saramaca), ki živijo še danes v težko dostopnih krajih gvajanskega pragozda. Sama sem preživela z njimi tudi vsako leto dva meseca med počitnicami.

Na Gvajano me vežejo zelo lepi spomini, zelo vroča klima nad ekvatorjem, prisrčnost in toplina preprostih ljudi. Posebej osrečuječe pa je zame dejstvo, da so nekateri moške, ki so bili moji študentje, v pripravi na stalni diakonat, danes aktivni in skupaj s škofom animirajo krajevno Cerkev, ki ima danes tudi več zaupanja v prihodnost. V Franciji je več mladih, ki se pripravljajo na duhovniški poklic.

Imela sem možnost spoznati tudi razmere v Braziliji, Peruju in Boliviji. Srečati sestradane otroke v predmestju Lime, ti daje misliti o pravični delitvi materialnih dobrin, o socialni krivici, ki vlada še danes v večini teh držav.

Po nekaj letih delovanja na Mirju in na Dunaju sem leta 1999 na lastno željo odšla nazaj v misijone. Tokrat na sever Kanade, v novo provinco, ki je bila ustanovljena aprila 1999 in se imenuje Nunavut (Naša zemlja). To je zelo obsežen dva milijona kvadratnih kilometrov velik teritorij, h kateremu pripada Arktika in Baffinov otok. Je dom Inuitov (Eskimov). Vsega prebivalstva je samo okrog 30.000 v 15 naseljih. To so kraji permafrosta in nizkih temperatur, polarne noči. Kandidatov za te kraje ni veliko.

Tukaj je kulturni šok kompleten. Vse je popolnoma drugače in drugačno. Ljudje so v 40 letih doživeli spremembe, za katere je naša evropska civilizacija imela 2.000 let. Iz življenja v igluj, snežni hiši, do lesene hiše z električnim štedilnikom in drugimi aparati danes. Kljub temu, da so na videz prilagojeni današnjim standardom, je njihovo čutenje, religioznost in način razmišljanja ostal globoko zaznamovan s tradicionalnim načinom obnašanja. Živijo razpeti med sodobnost in tradicijo, ki se zaradi vplivov medijev počasi izgublja. Vendar ohranjajo kot največjo vrednost svoj jezik (inuktitut).

Inuiti so evangelizirani komaj sto let, zato je vloga misijonarja tukaj edinstvena. Si kot otrok, ki se mora naučiti vsega, da lahko preživiš.

Sprejeti odrezanost od sveta. Edino prevozno sredstvo je letalo, ki pride, ko so vremenske razmere ugodne, pripelje pošto in najvažnejše stvari.

Sprejeti dejstvo, da je do prve bolnice na jugu v Winnipegu šest ur poleta, do prvega zdravnika in zobozdravnika v Churchillu tri ure poleta. Cene prevoza so zelo visoke, ker ni možnosti polnjenja z gorivom na severu.

Sprejeti omejenost gibanja. Ven iz naselja se ne hodi zaradi severnih medvedov, ki zaidejo tudi v naselje, torej ne pride nihče v cerkev, šola je zaprta in zdravstveni dom, kjer delujeta dve medicinski sestri, tudi.

Sprejeti preprost življenjski stil, v naselju sta dve majhni trgovini, kjer se dobijo najvažnejše stvari za preživetje.

Sprejeti vremenske razmere, mraz, vedno belo pokrajino, ki je čudovita, snežni vihar, ki lahko divja tri dni in ne moreš ven, ker se izgubiš in zmrzneš.

Sprejeti drugačen način prehrane, ki pa je veliko bolj zdrav kot na jugu, predvsem ribe in divjačino. Ljudje jedo še danes najraje v surovem stanju, kar niti ni tako slabo.

Čimprej se naučiti zelo težak vendar logičen jezik, ki ima tri samoglasnike (A, I, U) in 14 konsonantnih zlogov, ki se oblikujejo s P, K, T, G, M, N, S, L, J, V, R, Q, NG, SL. Pisava je zlogovna in ima posebna znamenja.

Moj delovni krog obsega tri misijone, ki so navedeni zgoraj. Moja naloga je povsod kateheza otrok, priprava na zakramente, krst, obhajilo, poroko. Ob nedeljah vodenje bogoslužja s podelitvijo obhajila, ker duhovnika v dveh misijonih ni. Misijonske postaje so oddaljene druga od druge 45 minut z letalom.

Inuiti so posebna vrsta ljudi, izredno prijazni in miroljubni. Ne vedo, kaj je vojna, ker se za njihovo zemljo ni nihče zanimal. Ne vedo, kaj so razne ideologije, zgodovina, potek civilizacije, ker jih večina še živi od lova, vendar živijo danes lažje, ker jih kanadska vlada socialno podpira. Kljub temu mladi ljudje ne vidijo prihodnosti. Težko je najti zaposlitev, premalo je izzivov, motivacije. Komaj končajo osemletko, že imajo otroka in preživijo v naselju, kjer morda najdejo občasne manjše zaposlitve.

Vsak misijon ima okrog 700 ljudi. Večina so domačini – Inuiti. Vsako naseljen ima šolo, zdravstveni dom, katoliško in anglikansko cerkev, pošto in urad, kjer je občina in komunalne službe.

Na misijonu v Repulse Bayu živi z menoj še ena sestra, ki je iz Koreje, in duhovnik, star 80 let, ki je Francoz. Pogovorni jezik med nami je angleščina, francoščina in inuktitut. V cerkvi so vsi obredi samo v inuktitutu. Večina prebivalcev, ki so starejši od 25 let, ne govori in razume angleščine, ki je uradni jezik na jugu Kanade. Pouk na nižji stopnji osnovne šole je v inuktitutu, pozneje pa samo v angleščini. Tako bo čez nekaj let situacija bistveno drugačna. Dogaja se, da stari starši več ne morejo govoriti z vnuki. Provincialna vlada se zelo trudi, da bi ohranjala inuktitut, hkrati pa ni prihodnosti za mlade, če niso usposobljeni v angleščini. Pri verouku uporabljamo oba jezika.

Inuiti so zelo religiozna etnična skupina, povsod zaznavajo razne duhove. Evangelizirani so razmeroma malo časa, morda štiri generacije, tako se ljudska religioznost izraža na več načinov, veliko je sinkretizma, vendar ljudje, ko čutijo, da se okrog njih dogajajo razni pojavi, prikazovanja, more ipd., obrnejo na nas, vedno jemljemo resno te pozive in gremo molit v družino (z blagoslovljeno vodo).

Povsod v misijonih sodelujemo in smo v dialogu z anglikansko Cerkvijo, veliko je mešanih zakonov. Ljudje ne ločijo doktrine, enostavno nadaljujejo tradicijo svojih prednikov. V naši škofiji »Churchill-Hudson Bay« imamo poleg škofa pet duhovnikov, štiri laične misijonarje, dve redovnici, v vsakem naselju pa imamo tudi katehista, ki poskrbi za cerkev in za bogoslužje in molitev v odsotnosti duhovnika. Pri tem sta oba, mož in žena, dejavna in imata »missio« od škofa. V škofiji je veliko prizadevanj za teološko in pastoralno usposabljanje mladih voditeljev krščanskih skupnosti. Vsako leto imamo tri srečanja s posebnim programom.

Jaz nimam občutka, da bi ljudje razumeli oznanjevanje kot vsiljevanje. Moji ljudje tukaj so zelo preprosti. Velika večina še ni videla malo večjega mesta, dreves,

življenja na jugu. V njih kritična miselnost še ni povzročila razpok. Na neki način so njihovi možgani popolnoma neobremenjeni. Pozabijo na vse, samo da so lahko za trenutek popolnoma srečni. To tudi so, ker so sposobni odmisлити vse težave, kar za nas »civilizirane« ni mogoče. Kljub temu je to ljudstvo oziroma njihovi predniki šlo skozi preizkušnje, izredno trdo življenje, stradanje.

Mnogi trdijo, da jih je vera v Jezusa Kristusa osvobodila religije, v kateri so vladali duhovi, tabuj, šamani in strah. Ko so v cerkvi, so tam stoodstotno, to se pravi, da lahko vztrajajo dve uri z dojenčki na hrbtu, zapojejo vseh deset kitic ene pesmi in vmes desetkrat refren, nič ni predolgo, preveč, otroci niso nikoli fizično kaznovani, niti z besedo. Vzgajajo z zgledom in tišino, znajo prisluhniti in ni ti treba ves čas govoriti. Lahko sediš pol ure tiho z nekom in ni nič narobe. So zelo solidarni, vse se deli. Pomemben je kolektiv in ne posameznik. V tem podnebjju posameznik ne preživi in največja kazen je, če se ne smeš vrniti nazaj med svoje.

Osebnost sem še vedno v obdobju inkulturacije in učenja jezika. Oboje traja tukaj v inuitski kulturi dolgo. Ljudje so odprti in te sprejmejo za svojega v trenutku, ko sprejemaš njihove navade, način obnašanja, prehranjevanja. Tukaj ne moreš delovati kot avtoriteta na podlagi profesionalnih sposobnosti. Če si spoštovanja vreden, te spoštujejo kot svoje »starejše – the elders«. Ti so v bistvu odgovorni za podajanje mlajši rodovom »inuit qaujimatujangit« kar pomeni »inuitski način gledanja na življenje« (glej prilogo Nunavut out of our past comes our future).

Metode in načela pri oznanjevanju se bistveno razlikujejo. Princip ni tekmovalnost, ampak, da vsak spozna to, kar je pomembno, ob svojem času. Potrpežljivost, prijaznost, nikoli dvigniti glasu, ne čezmerno poudarjati, sedeti v krogu skupaj z ljudmi in ne stati frontalno pred njimi.

Sestanek se začne, ko so vsi navzoči, in ne ob uri, ki je bila določena. Vsak govori, kolikor časa hoče, nihče ne prekinja. Beseda DA se razbere na obrazu, ko dvignejo obrvi in široko razprejo oči, za besedo NE namrščijo nos.

Izrednega pomena za vse nas so dnevi žalovanja, vse se ustavi, ljudje so prepričani, da je duh umrlega prisoten, družina se takoj po pogrebu preseli v drugo hišo. Prvi otrok, ki se rodi, dobi ime umrlega, njegov duh živi naprej. Včasih mati kliče svojega otroka »moja mala stara mama«, v njej vidi več kot svojega otroka. Inuiti so zelo topli ljudje, veliko jočejo in naglas. Krsto umrlega obtežijo s skalami, ker zaradi permafrosta ne morejo kopati v zemljo. Na pokopališče ne hodijo. V tej odrezanosti od sveta in povezanosti z njimi mi postaja vsak dan bližje vse, ker je povezano z njimi in njihovim načinom življenja. Čutim, da lahko ostanem tukaj za vedno. Nič ni pretežko, ker sem sprejela njihovo miselnost.

V čem so razlike med misijonarstvom nekoč in danes ...? Biti misijonar danes ni najprej to, kar delaš, ampak to, kar si! In to, kar si, se spreminja. V življenju z drugimi, različnimi, odkrivaš svojo novo identiteto. Biti poslan pomeni umreti temu, kar si bil ..., postajaš znamenje Nove resničnosti, v kateri bomo vsi eno, enaki, ne glede na razlike, ki jih doživljamo sedaj.

Prisotnost ne pomeni samo biti tu, pomeni predvsem ostati tu. Trajna misijo-

narjeva prisotnost postaja znamenje »de la presence reelle« Gospoda, ki se je za nas daroval.

Naslednji izziv za misijonarja je »kako razodeti lepoto Boga v svetu ki je poln raznih navideznih lepot?«. Te so npr. imeti oblast, bogastvo, biti mlad, zdrav, si privoščiti materialne dobrine. Misijonar ve, da lepota ne odseva velikokrat iz obraza ljudi, ki so lepi in slavni in bogati, ampak in predvsem v teh, ki so prikrajšani, zapostavljeni, ubogi ...

Biti misijonar danes ne pomeni delati propagando, dvigati množice, zavzeti mesto edinega odrešenika, ... ampak POSTATI ŽIVA STRIVNOST. Misijonar potrebuje duhovnost, poštenost in kontemplacijo.

Misijon se začne v ponižnosti in se konča v Skrivnosti. če smo se naučili poslušanja Boga v tišini, potem bomo odkrili besede, ki niso prazne in arogantne, besede, ki so zaupljive in ponižne, iz njih izvira nova globina, nova moč Evangelija.

Mislim, da se moja identiteta ni spremenila. V sebi čutim slovenske korenine, značaj, občutenost, mehko dušo in v tej beli polarni pokrajini čutiš hrepenenje po novi dimenziji bivanja bolj kot kje drugje.

S Slovenijo me povezuje Družina in drugi verski časopisi. Kulturno se čutim povezano po Novi reviji, ki jo redno dobivam.

V mojem misijonskem življenju sem bila vedno sama, Slovenka, tako v Francoski Gvajani kot tudi sedaj, tako da nimam možnosti govoriti svoj jezik. Vendar sem ponosna, takoj ko pridem domov v Murski Soboti lahko govorim brez problema po naše, po prekmursko. Vedno so pri meni Prešernove in Gregorčičeve poezije in Sveto pismo v slovenščini.

S sorodniki smo povezani predvsem po telefonu, enkrat na mesec.

Kakšna je moja identiteta danes? Sama mislim osebi, da sem postala bolj preprosta in da se je v meni razvil večji občutek za stvarstvo, za naravo in okolje, vidim pomen enostavnih stvari, ki niso same po sebi umevne. Krivične razmere, v katerih mnogi živijo, me bolj bolijo. V meni je želja delati bolj aktivno za mir na svetu.

Končala bom z mislijo, da niso bistvena vsa ta razmišljanja okrog slovenske identitete. Postajamo državljani sveta, ki je v nevarnosti pred uničenjem, torej soodgovorni za kvaliteto kulture življenja, kjer koli živimo.

Bistveno je sprejeti novo duhovno identiteto posinovljenih božjih otrok, kar resnično smo.

Življenje bi bilo toliko lepše ...

S. Dorica Sever
f.m.m.

* * *

S. Dorica Sever, Repulse Bay, 12. april 2004

Intervju z dopolnilnimi vprašanji – Z. Ž.

Poslali ste mi že pismo z odgovori, z vami sem že kar nekaj dni, pa vendar naj postavim še nekaj dopolnilnih vprašanj. Začniva v Francoski Gvajani. Tam je bil vaš prvi misijon, prvi stik z drugačno kulturo ...

Da, do je bila zelo drugačna kultura. Tja sem odšla leta 1983 in sicer najprej na otok Guadalupe na Male Antile v Karibskem morju. Tam so sami kreolci, zelo lepi ljudje. Tam smo imeli dve skupnosti po pet sester. Prišla sem meseca maja in se že vživela v situacijo, a septembra me je provincialka poklicala v Gvajano. Že dan po prihodu sem morala začeti z delom, tako da časa za kakšno prilagajanje in spoznavanje okolice sploh nisem imela.

Temperature so bile tu precej višje, kajti Guadalupe je otok z zelo milim podnebjem, kot bi bil ves čas na plaži. Tudi ljudje so na otoku bolj prijazni, odprti. Gvajane se je poleg tega držal še sloves nekdanje kazenske kolonije.

Prvi misijonarji v Gvajani so bili jezuiti, a leta 1763 je bila jezuitska družba prepovedana in deželo so morali zapustiti. Za njimi dolgo ni bilo nobenega misijonarja, šele okrog leta 1918 je Vatikan tam ustanovil apostolski vikariat in ga zaupal francoski kongregaciji Očetov Svetega duha.

Kaj pa ljudje v Gvajani?

Vidi se razlika. Lahko bi rekla, da so nekoliko bolj »zamorjeni«, čeprav so prav tako večinoma kreoli in imajo iste korenine.

In pravi domorodci?

Indijanci se ne mešajo z ostalimi, živijo daleč v pragozdu in so popolnoma avtonomi. Poleg njih na podoben način živijo še tri popolnoma črnska plemena. Etnologi so po načinu okraševanja lesenih vrat ugotovili, da izhajajo iz Gane. Zanimivo pa je tudi to, da imajo veliko judovskih navad, ki so jih prevzeli v časih, ko so bili v Surinamu sužnji pri bogatih judovskih družinah. No, potem so pobegnili daleč v pragozd, kamor nihče ni mogel za njimi, in tu jih zdaj vsi pustijo pri miru.

Tudi danes je težko priti tja, saj moraš imeti posebno dovoljenje države, ki ga dobiš, če imaš kakšno posebno poslanstvo. Več časa smo skupaj z drugimi sestrami preživele pri črnskih ljudstvih. V teh odročnih krajih smo opravljale takoimenovano predevangelizacijo, ljudi smo šele pripravljale na sprejem evangelija. To pomeni, da smo vzpostavljale prve stike, da smo ljudem skušale dopovedati, da so vendarle tudi oni ljudje, da so se tega zavedli, pa tudi, da smo jim pomagale iz hude socialne stiske. Ljudem lahko oznanjaš evangelij šele takrat, ko niso lačni. Preden slišijo božjo besedo, morajo imeti vsaj nek minimum človeškega dostojanstva. Cerkev je velikokrat oznanjala svoj nauk lačnim ljudem, II. vatikanski koncil pa je dal veliko poudarka prav temu vprašanju, torej predevangelizaciji. Evangelizacija se pravzaprav začne šele takrat, ko

uspeš izoblikovati domačine v tako zrele osebnosti, da so sami sposobni nadaljevati z oznanjanjem evangeljskega sporočila in to z njihovimi vrednotami.

Imele smo zdravstveni dispanzer, verouk, nedeljsko bogoslužje in podobno.

Je bilo na potovanjih v pirogi kdaj nevarno?

Takrat se nevarnosti niti nisem zavedala, šele zdaj razmišljam, kaj vse bi se mi – edini ženski med številnimi domačini – lahko pravzaprav zgodilo. Nekoliko bolj otipljiva je bila nevarnost v času vojne v Surinamu, ko je na »naši« reki imela oporišče neka teroristična skupina. Nekoč sem potovala z nekim šolskim inšpektorjem po reki in na reki so nas ustavili sami mladi do zob oboroženi fantje, ki so bili povrh vsega pogosto še pod vplivom mamil. Končalo se je srečno, a lahko se ne bi ... Nevarna so bila tudi potovanja po včasih zelo narasli reki, čeprav me je pomirjal rešilni jopič, ki sem ga imela okrog telesa.

Kaj pa živali?

Kače so bile povsod, tudi anakonde. V hiši sem večkrat našla kakšnega kuščarja, pa tudi pod posteljo je bilo dobro pogledati pred spanjem in vrata zapirati.

Vam je bilo v tistih časih kdaj žal, da ste se odločili za misijone?

Ah, kje, z lahkoto sem sprejemala vse dogajanje. Postavljali smo pastoralni center, vodili priprave na zakon itd., vmes sem občasno – predvsem poleti – potovala v notranjost, kamor si vsi niso upali ali niso zmogli.

Kako lahko primerjate med seboj Gvajano in Nunavut?

Ko sem prišla sem, sem spoznala, da lahko pozabim vse, kar vem – o teologiji, o pristopu do ljudi, o pastoralnih prijemih itd. Pričakal me je čisto nov način življenja, drugačni odnosi med ljudmi, ... Kar je bilo pomembno prej, tu ni bilo več pomembno. Ko sem prišla v Gvajano, sem bila prepričana, da sem pripravljena na opravljanje funkcije, ki sem jih imela. Imela sem občutek, da lahko nekaj dam, nekaj naredim, gradim lokalno cerkev. Tu pa sem začutila, da je bolj pomembno biti kot pa delati. Bolj pomembno je to, kar si kot oseba, kot pa tvoja aktivnost ali to, koga in kaj predstavljaš. Več časa kot si z njimi, bolj te upoštevajo, imajo za svojega. V Nunavutu je še en dodaten problem, namreč v internatih in šolah se je dogajalo tudi precej nasilne vzgoje in drugih oblik nasilja nad otroki in še danes se ponekod, ko me vidijo, spomnijo, da so bili tepeni s pasom, če niso ubogali sestre in odšli spat ob uri ...

Skratka, pomembno je, da sem, kar sem. Vem pa, da do danes še nisem imela nobenih težav z ljudmi.

Za te kraje je značilna fatalistična filozofija, ki jo ponazarja beseda »ajurnarmat« – »you can do nothing« – nič ne moreš, tako pač je ... Ko se je pred časom v nekem kraju nenadoma zgodila huda nesreča – trem fantom se je udrl led, istočasno pa se je 17-letnik obesil na pasu v omari, pa tudi sicer je samomorov med mladimi veliko – in so starejši sklicali mladino ter vprašali, kaj je narobe, so med drugim rekli, da hočejo

bele učitelje in ne inuitskih. Njihova vzgoja je namreč preveč permisivna in se ne ujema z novim, zahodnjaškim načinom življenja, ki ga zdaj hočeš nočeš živijo. Težava je v tem, da starši otrokom pustijo dobesedno vse, ko pa enkrat zrastejo, pa jih morajo nenedoma brezpogojno poslušati, tudi ko gre za oddajo otroka, odhod od doma in podobno. Zato so pogosti samomori, sestra od X, ki sva jo prejle srečala, je zaradi težav s starši obesila v garaži, Y, ki je danes ministrirala, je že v 9. letu za božič napisala poslovilno pismo, njena mama je prav tako naredila samomor ...

Tukajšnje življenje je na nek način še bolj preprosto kot v Gvajani. Tu celo globalizacijo dojemajo drugače kot v Gvajani, bolj preprosto. So med dvema kulturama, bistveno bolj kot v Gvajani, kjer se čutijo Francoze. Inuiti se nimajo toliko za Kanadčane.

Kaj pa podobnosti?

Spoštovanje do misijonarjev in to, da so me tako tam kot tu sprejeli. Pa čeprav je ravno Repulse Bay znan kot eden najbolj zaprtih, tradicionalnih krajev v tem delu Kanade.

Ko ste prišli med Inuite, ste že znali moliti v inuktitutu ...

Da, do mi je zelo olajšalo delo, pa tudi ljudje so to sprejeli z velikim odobravanjem. Sposobna sem voditi bogoslužje v inuktitutu (če ni duhovnika), tudi krst in pogreb. Če kaj ne gre, pa ob pomoči domačih katehistov popravljam svoje znanje. Včasih prosim katehistinjo Elizabeth, da mi neko stvar prebere, jaz jo posnamem in potem vadim ... Zdaj razumem že veliko, tudi brati sem se naučila (v pisavi silabic), čaka pa me še najpomembnejši korak – začeti govoriti pogovorni jezik.

Kakšen je vaš odnos in ravnanje v zvezi s tukajšnjo navado, da imajo dekleta otroke že pri 15. letih? Jih skušate »odvaditi«?

Ne, saj starši to tolerirajo. Po drugi strani moramo biti veseli, da ni abortusa. Od nekdaj je veljala tradicija, da je bil prvi otrok oddan stari materi. Potem je on tudi skrbel zanjo na njena stara leta. Posvojitve so nekaj popolnoma normalnega. Pa še to, otrokom dajejo imena preminulih sorodnikov, matere, očeta itd., saj verjamejo, da njihov duh živi v teh potomcih. Tako se zgodi, da mama pokliče svojo hči »Mama« ali »Stara mama«.

Ali bo kdaj postal duhovnik tudi kdo od Inuitov?

Zelo težko. Gre za vprašanje celibata. Sploh ko vidijo, da so anglikanski pastirji lahko poročeni ... Vloga laikov je zato toliko bolj pomembna. V Repulse Bayu imamo nekaj mladih, ki so morebitni nasledniki Elisabeth in Johna, katehistov, ki sta že v letih.

Včasih ste več pisali o samomorih, socialnih problemih ipd. med Inuiti kot pa v zadnjih pismih in člankih ...?

Res je. Več kot vem, manj mi je do pisanja. Te stvari me zelo prizadenejo. Lahko bi rekla, da to pač ni moj problem, ko izvem za osemletnika, ki ga je posilil oče, ali nič starejšo deklico, ki jo je oče posiljeval leta, ampak take stvari me preveč prizadenejo, da bi ostala brezbrizna.

Po drugi strani se zdaj pojavlja druga skrajnost – starejši po 40 letih zahtevajo od države kompenzacijo za kršenje človekovih pravic, ker v šoli niso mogli jesti eskimske hrane, pred takimi stvarmi pa zatiskajo oči, preprosto molčijo oziroma ohranijo med seboj.

Biti tukaj socialni delavec je zelo zelo težko. Imeli smo zelo dobro socialno delavko, a ni dolgo zdržala ...

Pravzaprav ni čudno, da se dogajajo take stvari. Otroci nimajo nobenega nadzora, prespijo v tisti hiši, kjer se jim zdi, saj iz vasi tako ali tako ne morejo, običajno v enem prostoru spi po deset ali več ljudi ...

Ali k družinam hodite redno?

K družinam gremo, kadar je potrebno. Včasih me povabijo v hišo, ko sem na sprehodu, pred časom sem obiskala vse družine, katerih otroci gredo k birmi, ...

Kako vas sprejmejo?

Nič pretresljivega. Nihče ne bo vstal in mi ponudil stola, nihče mi ne bo ničesar ponudil, saj velja navada, da je vsakdo vedno dobrodošel in da si vsak vzame, kar potrebuje ...

/.../ (Nadaljevanje pogovora o v pismu že zapisanih opažanjih.)

SUMMARY

A SLOVENE WOMAN MISSIONARY WITH THE INUITES

Zvone Žigon

The article is derived from the recently concluded research – a post doctorate project – titled Sodobni (slovenski) misijonar kot izseljenec (The modern (Slovene) missionary as an emigrant). Its intention is to present and describe the missionary above all as an individual, representative of a certain culture who in his/her otherwise voluntary position finds him/herself in a unique cultural dilemma. Like everybody, he initially experiences a cultural shock, and after that, he is put before for an “emigrant” expressively atypical task: as a carrier of a defined mission, he is obliged to preserve his own cultural identity and to announce his “message”. He can achieve this most easily – which is with the issue most interesting and paradoxical – with a great proportion of empathy and adaptation in

domestic culture, which inevitably makes a greater or lesser impression on him and thus influences on his personal identity.

The article finds out that rules of assimilation valid in all other migration situations, in such cases do not apply mainly because of the cause itself (temporary and in some cases permanent) emigration from the source missionary's culture. The research brings some interesting observations and results. For example, it resumes that Slovene missionaries are practically in any culture they appear in known as open, as well as for languages as for local customs, they have a direct, "partner" relation with the locals. Missionaries themselves are of opinion that in such a context there is with missionaries an obvious difference between members of former colonial states and members of a small (Slovene) nation that was in its entire history compelled to accept external influences and to adjust.

The author who has met in the past more or less casually some Slovene missionaries (Venezuela, Brazil, Chile, Argentina, Egypt, Botswana), performed within the research several semi structured interviews with missionaries during their holidays; a large part of primary documentary material is personal declarations – letters, poems, answers to questions and similar that missionaries themselves mediated to the researcher. The treatise deals in detail with the case of the missionary Sister Dorica Sever who is active among the Canadian Intuits in Repulse Bay, a settlement of 700 inhabitants (from May on in the "near" Gjoa Havn).

Organisational, social and pedagogical work presents a large part of missionary work, which can – if the locals are seeing the missionary only "over an empty plate" – present "danger" for the basic mission, announcing (Christian, Catholic) religion. In the case of Sister Dorica Sever, a different social-political environment is in question as Canada is among most social states of the world and in that sense takes good care of the mainly unemployed and in small artificial settlements captured Inuits. The stereotype of "hungry Negroes" in this case does not blur the questions connected with religion and its announcing for the locals are materially relatively well "supplied", regardless of the fact that they are entirely dependent on state aid.

The missionary is far away from home even more aware of her Slovene identity although she is of opinion that identity presents a burden to the religious message she wishes to convey.

In contrast to another stereotype about missionaries as attenders of colonisation, we can see on the case of Sister Dorica Sever that (modern Slovene) missionaries are actually pronounced "antiglobalists" as they are trying to implant in the culturally confused Inuits or other disregarded nations self respect, love for their own language, nation and customs.

Missionaries frequently interlace their "teacher" position with the experience of the "learner" because in the very culture of the natives they are seeking new cognitions and supplementing of their own spiritual, cultural and intellectual knowledge or even sensation. Connected with this is another observation, namely for almost every male or female missionary, the truly powerful cultural shock is the one they experience when returning into source environment.

The article is enriched with a letter from the missionary and with a supplementary interview with her, taken in the mission in Repulse Bay.